

“Ve sonra hayat başladı”

İsviçre-Türkiye arasında biyografik / fotoğrafik bir araştırma

17 Mart – 29 Mayıs 2022 Aarau Şehir Müzesi

Ayşe Yavaş ve Gaby Fierz’den bir sergi

22 Şubat 2022

SERĞİYE DAİR

1960’larda Aargau’da büyük firmalar ucuz işçi arayışındaydılar. Türkiye’den de olmak üzere birçok kişi bu çağrıya kulak verip aşına oldukları dünyalarından ayrıldı. Fotoğrafçı Ayşe Yavaş, kendisinin de kısmen dâhil olduğu göç hikâyesini etnolog Gaby Fierz ile birlikte araştırdı. Bu sergi nesiller arası göç deneyimlerine dair bir fikir veriyor.

Ayşe Yavaş’ın babası Hüseyin Yavaş göç etmek istiyordu; fakirlikten kurtulmak, geniş ailenin kışkacından ve de sorumluluklarından kaçmak istiyordu. Meraklıydı ve dünyayı görmek istiyordu. Bu durağın İsviçre olması biraz rastgele oldu. 1963 senesinde on arkadaşıyla birlikte Brugg Tren İstasyonu’na vardı. Sonraki yıllarda Karadeniz’deki Doğancılı köyünden ve İstanbul’da Boğaz’daki küçük bir semt olan Anadolu Hisarı’ndan yetmiş kişiye Aargau’daki fabrikalarda iş ayarladı.

Fotoğrafçı olan kızı Ayşe Yavaş, elli sene sonra anne babasının, onların arkadaşlarının ve akrabalarının hikâyesini merak ediyor: Onların kimler olduğunu, neler yaşadıklarını, hayallerini, neler hissettiklerini ve göç hakkında bugünkü düşüncelerini öğrenmek istiyor. Ve böylece birkaç yıldır süregelen, Ayşe Yavaş ve etnolog Gaby Fierz’in Türkiye ve İsviçre’den üç nesilden akrabalar ve tanıdıklarıyla röportaj yaptıkları bu araştırma ortaya çıktı. Bunun sonucunda Windisch, Brugg, Baden, Zürih, Anadolu Hisarı ve Doğancılı’dan birçok fotoğraf ve anı bir araya geldi. Bu kişilerin bireysel ve de özel deneyimleri, göçmen işçilerin kolektif tarihine ışık tutuyor ve hepsi de İsviçre tarihinin bir parçasıdır.

Hatıra hazinesi

Aarau Şehir Müzesi’ndeki “Ve sonra hayat başladı...” sergisinin dinleme istasyonlarında, sergimize röportajlarıyla katkı sağlayan isimler 7 konu etrafında kendi tecrübelerini anlatıyor (iş, çocukluk, okul, boş zaman, seyahat, aşk, evlilik ve aile). Bunlar daha iyi bir yaşam arayışına ve İsviçre’deki sanayi bölgesinden gelen vaatlere dair hikâyeler. Ama en çok da önemli biyografik anlara dair.

“Ve sonra hayat başladı”

İsviçre-Türkiye arasında biyografik / fotoğrafik bir araştırma

17 Mart – 29 Mayıs 2022 Aarau Şehir Müzesi

Ayşe Yavaş ve Gaby Fierz'den bir sergi

22 Şubat 2022

Küratörlere, çok değerli anlatı ve özel fotoğraflardan oluşan bir hazine emanet edildi ve şimdi bu hazineye, sergi aracılığıyla herkes ulaşabilecek. Buradaki resimler, işçi barakaları sakinlerinin olağan fabrika hayatı dışındaki yaşamlarını gösteriyor. Bunlar, özel yaşamlarını nasıl şekillendirdiklerini gözler önüne seriyor.

Aile Albümü'ne, bireylerin çağdaş portreleriyle zenginleştirdiği albümlerin yanı sıra araştırmanın bir diğer kısmı olarak İsviçre (Brugg, Windisch, Birr ve Aarau) ve Türkiye'de (Anadolu Hisarı ve Doğançılı) sözü geçen yerleri çektiği fotoğraflar da yer almaktadır. Bununla birlikte Ayşe Yavaş'ın bu sergi için özel olarak tasarladığı, fotoğraflar, resimler ve de metinlerden oluşan çağrışımlı-sanatsal uygulaması “Album-Albüm” de “Ve sonra hayat başladı...” sergisinde görülebilir.

Toplumsal bağlamda kişisel hikâyeler

Kişisel resimler ve hikâyeler sergide ekonomik ve toplumsal bağlamda sergilenmektedir. Türkiye'den iş arayanlar ancak halihazırda bir işe ya da geçerli bir oturma iznine sahip olduklarında İsviçre'ye giriş yapabiliyordu. İsviçre; İtalya (1946) ve İspanya'yla (1961) yapılandırılmış farklı olarak, Türk diplomatların yanı sıra Migros kurucusu Gottlieb Duttweiler gibi İsviçreli girişimcilerin çabalarına rağmen hiçbir zaman Türkiye'yle bir işe alım anlaşması imzalamadı. Karşıt görüştekiler, kültürlerinin ve dinlerinin kendilerine fazla yabancı olduğunu savunuyordu. II. Dünya Savaşı'ndan itibaren Türkiye'den gelenlere yönelik iş ve oturma izniyle ilgili düzenlemeler zaman çizelgesinde gösterilmektedir. Böylelikle İsviçre 1982'de yani Türkiye'deki 1980 darbesi sonrasında Türk vatandaşları için vize zorunluluğu getirdi.

“Ve sonra hayat başladı”

İsviçre-Türkiye arasında biyografik / fotoğrafik bir araştırma

17 Mart – 29 Mayıs 2022 Aarau Şehir Müzesi

Ayşe Yavaş ve Gaby Fierz'den bir sergi

22 Şubat 2022

Bugün İsviçre’de Türkiye’yle aile bağı olan yaklaşık 130.000 kişi yaşıyor. Bunların yarısı İsviçre vatandaşlığı aldı. Üçüncü nesil bugün hayatlarının merkezini İsviçre olarak kabul etse de ebeveynlerde, çocuklarda ve de torunlarda kabul edilmeme ve dışlanma durumları derin izler bırakmıştır.

Yaşam alanları değişiyor

Sergideki özel fotoğraflar ve Ayşe Yavaş’ın çağdaş fotoğrafları ekonomik patlamanın ve artan iş gücü ihtiyacının kent mimarisine nasıl yansıdığını da gösteriyor: Bu dönemde ilk yüksek katlı apartmanlar ortaya çıkıyor. Brugg, inşaat sektörünün altın çağında sanayi ve yerleşim bölgelerini genişletti. Aynı şekilde Georg Fischer AG, çalışanları için o zamanlar kendi aralarında “Bananenblöcke” (Muz blokları) olarak isimlendirdikleri Bodenackersiedlung’u inşa etti. 1950’den sonra Birr de tarım köyü görünümünden çıkıp bir sanayi bölgesine dönüştü. Brown Boveri & Cie (günümüzde ABB) 1957-1965 yılları arasında fabrika binalarının ve 500 daireli Wyden Sitesi’nin inşaatlarını tamamladı.

Göçün maliyeti

Geniş aile yapılarında çocuklar büyürken yanlarında anne babanın yanı sıra anneanneler, dedeler, halalar ve amcaların da olması son derece doğaldı. İsviçre’de böyle akrabalar yoktu ve kimse çocuk bakıcısını karşılayabilecek durumda değildi. Bu yüzden 1970 ve 1980’li yıllarda birçok çocuk bir sene ya da daha uzun süreliğine Türkiye’deki akrabalarının yanına gönderildi. Ayrıca birçok ebeveyn çocuklarının okulda dışlanmalara ve de ayrımcılığa uğradıklarına sıklıkla tanıklık etmek zorunda kaldılar. Çocuklarının Türkiye’de daha iyi bir eğitim alabileceklerine inanıyorlardı. Bu acı dolu ayrılıkları konuşmak ise birçok ailede bugüne kadar hâlâ tabu.

1970’lerde İsviçre’de Türk pasaportuna sahip yaklaşık 10.000 kişi yaşıyordu. Kaç çocuğun ebeveynlerinden ayrı büyüdüğüne dair bir araştırma henüz yok. Bu konular sadece aile içinde değil, İsviçre kamuoyunda da konuşulmuyor. Aile birleşimi hakkı reddedilen sezonluk

“Ve sonra hayat başladı”

İsviçre-Türkiye arasında biyografik / fotoğrafik bir araştırma

17 Mart – 29 Mayıs 2022 Aarau Şehir Müzesi

Ayşe Yavaş ve Gaby Fierz'den bir sergi

22 Şubat 2022

çalışanların binlerce çocuğu 1960-1980 senelerinde adeta gizlice büyüdüler. Çocukların sürekli olarak gönderilip geri getirilmeleri, ebeveynleri olmadan büyümeleri ve kendi çevrelerinden tekrar tekrar koparılmaları bugüne kadar tarihte konu edilmemiş karanlık bir sayfa olarak kalmaya devam ediyor. Göçmenlerin ve ailelerin maruz kaldığı psikolojik maliyetler ise gizliliğini koruyor.

Yeni dünyalar yaratmak

Sergi, bu problematik deneyimlerin yanı sıra göç biyografilerini son derece pozitif ve mizahi açıdan da ele alıyor. Buna Brugg'dan, Demir Perde ülkesinden Balkanlar'a ve oradan Boğaz'a kadar uzanan “Misafir İşçi Güzergâhı”nda yaşanan anılar da dâhil.

“Ve sonra hayat başladı...” sergisi, insanların siyasi ve ekonomik zorluklara rağmen kendi yollarında ilerleyişlerini ve ulusal sınırların ötesinde kendi alanlarını ve dünyalarını nasıl yarattıklarını gösteriyor.